

CUPRINS

<i>Gnothi seauton</i> sau modernitatea întoarsă la Oracolul din Delphi (Oana ȘERBAN)	5
Adnotări despre mit.....	15
Mitul sfâșiat	19
Mit și uimire	29
Orbi și orbeți.....	75
Metafizica gestului	79
Beatrice	85
Blestemul templierilor din donjonul din Chinon.....	87
Considerații asupra formulei <i>gnothi seauton</i>	99
Notă adițională	110
Aspecte de simbolism inițiativ.....	112
Două steme.....	142
Simboluri din ghicitori, cimilituri, frământări de limbă, particule elementare.....	158

Gnothi seauton sau modernitatea întoarsă la Oracolul din Delphi

Mitul sfâșiat este, pentru Vasile Lovinescu, expresia unei sciziuni a modernității. E locul în care grija de sine (*epimeleia heautou*) dispare și face loc celebrei cunoașteri de sine (*gnothi seauton*). Cu alte cuvinte, face posibilă retragerea socratismului, lăsându-ne cu dezideratul, aproape cartezian, de a ne folosi de propria rațiune pentru a ne cârmui viața. Nu mai contează că ești imoral sau că prețul plătit pentru adevăr nu e unul de transformare a sinelui: modernul poate, doar în numele rațiunii sale, și fără aderențe morale, să înceapă drumul spinos al cunoașterii de sine. Pentru el, nu mai contează asceza, ci finalitatea epistemică. Nu mai contează un adevăr care odată aflat, iluminează subiectul, ci numai un adevăr de care toți suntem capabili, dacă și numai dacă alegem o metodă de îndrumare a gândirii noastre. Această dezascetizare a modernității e singura criză care contează pentru Lovinescu. Iar implicațiile ei sunt multiple. Aparent, soluția lovinesciană e recuperarea rolului spiritualității în cunoaștere printr-o formă de religiozitate care nu exclude capacitatea unui proiect epistemic împlinit. Cumva, Dumnezeu sau o realitate ontologică superioară poate fi, pentru Lovinescu, garantul cunoașterii noastre în continuare, chiar dacă lecția modernității e aceea că numai *cogitoul*, gândirea proprie, poate să stea drept temei pentru aceasta.

Din întreaga arhitectură a mitului sfâșiat, o metaforă pentru fisurile modernității, singura piesă care contează este ancheta înaintată principiului delfic, *gnothi seauton*. La prima vedere, ai spera ca atacul lovinescian să fie concentrat pe sine. Dar protestul gravitează în jurul lui *gnothi*, care pentru modernul raționalist e cunoaștere, dar care pentru modernul

Adnotări despre mit

Douter de tout ou tout croire, ce sont deux solutions également commodes, qui, l'une et l'autre, nous dispensent de réfléchir.¹

(Henri Poincaré)

A medita asupra mitului înseamnă să faci o căsătorie din dragoste cu ambiguitatea. Prin natura sa, mitul este echivoc, pentru că stă între două lumi, pe care le unește, despărțindu-le. Nu poți să-l strângi posesiv în brațe, pentru că fuge ca fata morgana; dar cine a prins din urmă o nălucă de gleznă? Cum să te încumeți să vorbești despre el, când *muthos* vine de la rădăcina *mu*, de unde *mutus* și verbul *muein*, a închide gura, a tăcea, a închide ochii? Chiar fața lui, întoarsă spre lumea sub-lunară, este un obrăzar nedescifrabil: a-l da la o parte este un gest mai temerar decât gestul cutezătorului care înfruntă moartea ridicând vălul Sultanei Validè. Ce s-ar mai putea spune despre cealaltă față îndreptată spre cerul stelelor fixe? Încercarea de a ajunge la ea prin escaladare sau prin efracție este tot atât de vană precum catapultarea unui astronaut pe lună, fără mijloacele de protecție necesare. Nu este decât o singură cale spre mit: metamorfoza pelerinului pe măsura ascensiunii, când fiecare batere din aripi face să crească zece aripi noi.

Cuminte ar fi să cercetezi mitul când aromește în soarele de amiază, la ora „când Marele Pan doarme”, nu în staza lui virulentă și fulgurantă, când, între cer și pământ, face și desface lumile, distribuie viața și moartea, tortura și extazul,

¹ A te îndoii de tot sau a crede tot sunt două soluții la fel de comode care, și una, și alta, ne scutesc să reflectăm.

Mitul sfâșiat

„Mitul este Adevărul penultim” – spune Ananda Coomaraswamy; altfel spus, este Adevărul Ultim în staza sa sacrificială, creând dimensiunile conceptuale ale Devenirii, apoi însufletindu-le printr-un circuit sangvin, izvorât dintr-o rană veșnic deschisă. Orice trăire e precedată de o rostire *in divinis*: în lumea noastră, se sfâșie prin Timp, Spațiu și Povestire. Ultima nu e un aspect secundar al Devenirii, pentru că este coextensivă Verbului, *per quem omnia facta sunt*. Povestitorul trebuie să aibă dubla conștiință a Tăcerii Ultime și a Apei Sâmbetei, care curge din Tăcere într-un circuit aparent imobil. De aici, aspectul ambiguu, năzdrăvan, al unui autentic băsmuitor, încălecat pe șaua lui oraculară.

Basmul se proclamă pe sine însuși mincinos. Aplicând deci legea analogiei în sens invers, adevărul lui metafizic e demonstrat riguros. Când o minciună e deliberată, totdeauna se dovedește a fi un vâl și toată lumea înghite momeala. Astfel, sunt salvardate epifania Adevărului și masca lui ocrotitoare și revelatoare. Cine cunoaște secretul măștii, cunoaște misterul Mayei, deci al lumii... Povestitorul, Oficiantul își instilează tainele în episoadele cele mai incredibile în sensul unui ospăț de nemurire, ciolanele sunt aruncate în tenebrele exterioare, câinilor și cerșetorilor. Chintesențele, fum frumos mirositor, se înalță inefabil, până la adierile Persefonei. Vergiliu rezumă într-un vers suveran realizarea inițiatică: trebuie „*regredere ad astra*”, „să urci din nou la sufluri”, la boare, *Sarva-Prana*, dumbrăvile de diamant ale constelațiilor.

Conținutul narativ și noțional al basmului este o piatră de poticnire, dar și piatră de altar, ca aceea pe care a dormit Iacob o noapte, treaptă de jos a unei Scări care, sus, se înnoadă